

ไม่เหนื่อกรรม

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “เด็กเบื่อโลก”

กราบนมัสการหลวงพ่ผู้มีพระคุณเหมือนพ่อแม่ ลูกไม่รู้จะหันหน้าไปปรึกษาใคร เพราะมีตัวคนเดียว ญาติพี่น้องไม่มี ลูกสาวอายุ ๑๖ ปี พ่อเสียแล้วคะ เขาสนิทกับพ่อเขามาก เขาเป็นเด็กที่ตั้งใจเรียนอยากเป็นหมอ เขาเริ่มเบื่อคน บอกว่าเรียนไปก็จบทำงานแก่งแย่งกัน ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง อยากลาออกจากโรงเรียนไปศึกษาธรรมะ ไม่อยากกลับไปเรียน

ลูกต้องทำงาน บางทีไม่มีเวลาให้เขา เขาบอกว่าวางแผนอ่านหนังสือก็ไม่ค่อยทัน เวลาปีกว่าก่อนสอบเข้าเหมือนไม่พอ

ลูกกราบขอหลวงพ่อสอนเพื่อให้ลูกสาวด้วยเถอะคะ เพราะเขาเคารพและเชื่อฟังหลวงพ่อบแบบไม่มีข้อสงสัย กราบขอบพระคุณหลวงพ่อย่างสูง

ตอบ : ใ้ฉันมันพูดถึงปัญหาในครอบครัวนะ ถ้าพูดถึงปัญหาในครอบครัว มีลูกสาวอยู่คนเดียว พ่อเขาเพิ่งเสียไป ถ้าพ่อเขาเสียไปแล้ว เขาเชื่อฟัง เขารักพ่อเขามาก เขาสนิทกับพ่อเขามาก เวลาเขาอยู่ อยู่กับแม่ ถ้าอยู่กับแม่ขึ้นมา นี้ด้วยความผูกพัน เวลาเขาพลัดพรากจากสิ่งที่เขารัก สิ่งที่เขาเหลือแล้วมันไม่เหมือนกับที่ใจเขาปรารถนา ที่นี้ไม่เหมือนที่ใจปรารถนา มันก็เป็นความจริงนั่นนะ มันเป็นข้อเท็จจริง ถ้าข้อเท็จจริง เห็นไหม เพราะเราเกิดมามีพ่อแม่ ถ้ามันขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ลูกเลี้ยงเดียว

ลูกเลี้ยงเดียว แต่ลูกเลี้ยงเดียวแล้ว เราก็ดูแลรักษาของเราไป ถ้าการดูแลรักษาของเราไป ในเมื่อเด็กมันเบื่อโลก เบื่อโลก มันเป็นความไร้เดียงสาใจ จะเบื่อโลก จะเผชิญกับความจริง

จะไม่เข้มแข็ง แต่ชีวิตมันต้องเป็นชีวิต ชีวิตมันต้องดำเนินสืบไปไง ถ้าชีวิตต้องดำเนินสืบไป เราก็ดูแล เราดูแลของเรา เราดูแลของเรา

เพราะว่าในปัจจุบันนี้มันเป็นโอกาสในการศึกษานะ เวลามันโตขึ้นไปแล้ว ถ้าขาดการศึกษาไปแล้ว เราจะดำรงชีพอย่างไร ถ้าดำรงชีพของเรา ในเมื่อเราเป็นผู้ใหญ่ เราเป็นแม่ แต่มันก็น่าเห็นใจ แม่เลี้ยงเดี่ยว เราต้องทำงานของเรา แล้วเสร็จแล้วถ้ามันขาดความอบอุ่น เด็กมันขาดความอบอุ่น ขาดสิ่งใด เราแสดงความจริงใจต่อเขา เราแสดงความจริงใจต่อเขา ความผูกพันต่อเขา นี่ถ้ามันเป็นไปตามข้อเท็จจริงได้แค่นี้ไง ถ้าตามข้อเท็จจริงได้แค่นี้

นี่เขาว่า “เด็กเปื้อนโลก” สิ่งของเด็กมันเปื้อนโลก ทีนี้เราเป็นผู้ปกครอง ในเมื่อผู้ปกครอง เราไม่รู้จะหันหน้าไปปรึกษาใคร เพราะคำถามนะ เพราะมีตัวคนเดียว ไม่มีญาติพี่น้อง

มีตัวคนเดียว แถมเวลาสามีก็เสียไปแล้ว ยังมีลูกสาวอีกหนึ่งคน แล้วต้องรับผิดชอบชีวิตเรา เราก็ทุกข์ยากอยู่แล้ว ในเมื่อเสาหลักในครอบครัวจากไป เราเองเราก็ว่าเหว่ ถ้าเราว่าเหว่อยู่แล้ว เราจะต้องทำจิตให้เราเข้มแข็งให้เป็นเสาหลักให้ได้ ให้ลูกมั่นใจในตัวเราไง ถ้าให้ลูกมั่นใจในตัวเราแล้วเราจะแก้ไขของเราไป ถ้าแก้ไขของเราไป

สิ่งนี้มันเป็นผลของวิภูฏะ คำว่า “มันเป็นผลของวิภูฏะ” มันเป็นเวรเป็นกรรมมา ถ้าเป็นเวรเป็นกรรมมา มันไม่มีใครเห็นอิกรรมไง ไม่มีใครเห็นอิกรรมหรอก

ฉะนั้น ไม่มีใครเห็นอิกรรม สิ่งที่มีกรรมอยู่แล้ว กรรมในปัจจุบันนี้ กรรมในปัจจุบันนี้ มันมาจากไหน มันมาจากอดีต จากอดีตมาเป็นปัจจุบัน แล้วถ้าปัจจุบันรักษาไม่ดีมันจะไปอนาคต ถ้าไปอนาคต ตอนนี้อย่างนี้เป็นปัจจุบันนี้เราจะแก้ไข เราแก้ไขที่ปัจจุบันนี้ไง

ตอนนี้ลูกสาวของเรากำลังศึกษา กำลังเตรียมตัวจะเข้าเรียนหมอไง ถ้าจะเรียนหมอของเรา เราก็ให้ความอบอุ่น ให้ความอบอุ่นจนสุดความสามารถของเราก็จะให้ได้น้อยแค่ไหน อย่าให้เวลาผ่านไปแล้วมาเสียใจภายหลังไงว่า ตอนนั้นเรามีโอกาส แต่เราคิดไม่ถึง เราทำไม่ได้ แล้วทบทวนแล้วจะเสียใจภายหลังไง

แต่ตอนในปัจจุบันนี้เราทุ่มเทของเราให้เต็มที่ เราทุ่มเทเพราะอะไร เพราะมันเป็นสายเลือดของเราไง ถ้ามันเป็นสายเลือดของเรา

จะบอกว่า “ไอ้โฮ! ดิฉันไม่ไหวแล้วค่ะ ดิฉันตัวเองก็ทุกข์พอแรงอยู่แล้ว แล้วยังต้องไปปลดปล่อยความทุกข์ของลูกอีก นี่มันสองชั้นสามชั้น”

นั่นเป็นความคิดของเราเหมือนกัน ความคิดของลูกก็เป็นความคิดอย่างนี้ ความคิดของลูกก็เป็นความคิดที่มันจนตรอก คำว่า “จนตรอก” นะ เด็กมันมีความคิดได้แค่นี้ไง ว่าจนตรอก แต่ความคิดของคนมันไม่จนตรอก ความจนตรอกคือสถานะทางความเป็นจริง สถานะของเด็ก เพราะเด็กมันต้องหาเลี้ยงชีพอย่างไร เด็กก็ต้องอาศัยความเป็นอยู่ดูแลของพ่อแม่

คำว่า “จนตรอก” จนตรอกคือว่า ในเมื่อมันยังเป็นเด็กอยู่ ยังไม่เติบโตจนจะเลี้ยงชีพด้วยตัวเอง นี่คำว่า “จนตรอก” แต่ความคิดมันไม่จนตรอก ความคิดมันคิดได้ร้อยแปด ความคิดมันคิดทิ่มแทงตัวเองก็ได้ “ทำไมชีวิตเราเป็นแบบนี้ ทำไมพ่อต้องจากเราไป” ทั้ๆ ที่พ่อจากไปจริงๆ นั่นแหละ

“ทำไมพ่อต้องจากเราไป ทำไมแม่ไม่เอาใจเรา” นี่ความคิดมันไม่จนตรอกหรือ ความคิดมันยังคิดไปมันยิ่งรุนแรงไป เห็นไหม ฉะนั้น นั่นเป็นความคิดของเด็ก

แต่ถ้าเป็นความคิดของเรา เราเองเราก็มีทุกข์ของเราเหมือนกัน ดูลิ สามีจากไปมันก็มี ความทุกข์อยู่แล้ว แล้วยังทิ้งภาระความรับผิดชอบไว้ให้เรา นี่คำว่า “ทิ้งภาระ” แสดงว่าคนตายทิ้งภาระให้เราสิ

ไม่ใช่ คนตายเขาถึงเวลาแล้วเขาต้องพลัดพรากไปเป็นเรื่องธรรมดา นี่มันเป็นเรื่องธรรมดาณะ การเกิดและการตายนี้เป็นเรื่องธรรมดาณะ แต่มันไม่ธรรมดาเพราะมันผูกพันกับเราไง มันผูกพันกับเรา เราถึงไม่ธรรมดาไง

คนรอบข้างตายอยู่นะ คนทั้งประเทศตายอยู่ตลอดเวลา แต่เราเองเราก็รับรู้ได้ แต่เวลาคนรอบข้างเราตาย โอ้ย! เราสะเทือนใจมาก

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเสหลักนี้มันจากไป เราก็มีความทุกข์ เราก็มีความผูกพันเป็น เรื่องธรรมดาอยู่แล้ว ฉะนั้น เรายังต้องทำความเข้มแข็งขึ้นมาเพื่อเป็นเสหลักให้กับลูก ให้ลูก มั่นใจในตัวเรา

เราจะบอกว่า ผลของวิญญะ การเกิดและการตายเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องธรรมดา ถ้าเราธรรมดาได้ ชีวิตที่อบอุ่น ชีวิตที่มันมีความสุขนั้นได้ผ่านไปแล้ว ในปัจจุบันนี้ชีวิตของเรา ต้องเผชิญกับความจริง ถ้าชีวิตนี้เผชิญกับความจริง เราจะรักษาหัวใจเราได้อย่างไร ถ้ารักษา หัวใจนะ เพราะอะไร

เพราะเขาบอกเขาทำงานอยู่คนเดียว แล้วไม่มีเวลาให้ลูก แล้วลูกก็เบื่อโลกอีกใช้ไหม เลยเป็นความทุกข์ซ้อนเข้าไปอีกไง ลูกเบื่อโลกเพราะอะไร เพราะเวลาคนมันจนตรอกแล้ว เวลา ทำงานแล้ว จบแล้วก็ต้องไปแก่งแย่งแข่งขัน แล้วบอกว่าลูกจะไม่ยอมเรียนหนังสือ จะกลับมา ปฏิบัติธรรม

ปฏิบัติจริงหรือเปล่า เวลาตอนนี้นั้นคิดได้ เพราะความคิดนี้นั้นจนตรอกอย่างนี้นะสิ อายุ ๑๖ ปี ๑๖ ปีมาอยู่วัด อยู่วัดแล้วโตขึ้นมาแล้วมันจะมาศึกษาธรรมะ แล้วพอโตขึ้นมาแล้ว บอกพอเบื่อวัดขึ้นมาก็จะออกไปสู่สังคม ออกไปสังคมคราวนี้ไม่มีความรู้ จะทำอะไรละ ก็ไปทำ กรรมกรก่อสร้างไง

ตอนนี้มีการศึกษา เราทำตรงนี้เราก่อน คู่กันด้วยเหตุด้วยผล ใ้ศึกษาธรรมะ ธรรมะ เราเรียนไป ถ้ามีเวลานะ เวลาถ้าเรียนหนังสือด้วย ถ้าเวลามันอ่านหนังสือไม่เข้าใจ เราก็มาหัด ภาวนาของเรา มาพุทโธของเรา มาผ่อนคลายของเรา แล้วการศึกษานั้นมันก็จะสะดวกมากขึ้น ใ้จะปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันนะปฏิบัติได้

แต่นี้ไม่อย่างนั้นนะ เราฟังมา “ปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน”

ชีวิตประจำวันมันมีคุณค่าแค่ไหน ชีวิตประจำวันมันเป็นเรื่องผลของวิญญูะ มันเป็นเรื่องความจริงอยู่แล้ว เพราะคนเกิดมาต้องมีอกซิเจน คนเกิดมาต้องมีอาหาร นี่ในชีวิตประจำวันแต่หัวใจมันทุกข์มันยาก

ถ้าปฏิบัติธรรมต้องเหนือชีวิตประจำวันนูนนะ แต่เขาอาศัยชีวิตประจำวันปฏิบัติธรรม เพราะว่าชีวิตมันต้องหายใจเข้าออก มันต้องสืบทอดอยู่แล้ว พอสืบทอดอยู่แล้ว เราก็ดูแลรักษาไป เราจะบอกว่า ธรรมะมันเหนือกว่านั้นอีก

ไม่ต้องไปหวังว่าปฏิบัติธรรมแล้วต้องสละทุกอย่างเลย แล้วก็ต้องมาปฏิบัติธรรม

ต้องเป็นอย่างนั้นเลยหรือ ถ้าจะเป็นอย่างนั้นเลย คนที่เขามีความมุ่งมั่น คนที่เขาเฝ้ามองความเป็นจริงอยู่แล้ว ถ้ามุ่งมั่นเฝ้ามองความเป็นจริงอยู่แล้ว ถ้ามันจริงจังแล้วทิ้งเลย พอทิ้งไปแล้วมาอยู่วัด มาอยู่วัดอยู่มา บริษัท ๔ อุบาสก อุบาสิกา เขาจะส่งเสริมเยอะแยะไป ขอให้จริงเถอะ ถ้าที่ไหนจริงเขาส่งเสริมทั้งนั้นนะ แล้วถ้าเขาส่งเสริมแล้ว สิ่งที่ส่งเสริมเขาหวังบุญกุศลจากเรา แล้วเราจะจริงหรือเปล่า ถ้าเราจริงหรือเปล่า มันไม่ต้องไปหวังหน้าพะวงหลัง ถ้ามันจะเป็นความจริงถึงตอนนั้น

แต่ตอนนี้มันยังไม่จริง ตอนนี่เตรียมตัวจะศึกษา จะท่องหนังสือ จะสอบเรียนหมอตตอนนี้จะสอบเรียนหมอก็กลับมาจริงที่นี้ ถ้าคนจริงทำอะไรมันก็จริง ถ้าทำไม่จริงนะ แต่เราอย่าไปกดดัน

เวลาเด็กๆ พ่อแม่ปรารถนาอยากให้เราเรียนหมอ พ่อแม่ปรารถนาอย่างนั้น ไปกดดันจนเป็นความทุกข์นะ ไปกดดันกันจนเป็นปมขึ้นมา

เราไม่ต้องไปกดดัน เรียนหมอก็ได้ จะเรียนวิชาใดก็ได้ ขออย่างเดียวขอให้ลูกเรามีความสุข ขอให้ลูกของเราไม่มีความกดดัน จะเรียนอะไรก็ได้ ถ้าสอบหมอก็ได้ก็โอเค ถ้าสอบหมอไม่ได้ เรียนรามคำแหงก็ได้ โห! เรียนที่ไหนก็ได้ อย่างน้อยเรียนให้มันมีความรู้ไว้ก่อน แล้วถ้าจะปฏิบัติธรรมแล้วค่อยมาปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติธรรมนะ เาปัจจุบันนี้ให้แจ่มแจ้ง เาปัจจุบันให้ดีนะ ถ้าเาปัจจุบันนี้ นี่เราพูดถึงว่าในมุมมองของเรานะ

แต่เราจะบอกว่า มันไม่มีสิ่งใดเห็นีกรรมของคนหรือก ไม่มีสิ่งใดนะ อจินไตย
๔ พุทธวิสัยคือปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธวิสัย ไม่มีใครจะ
คาดการณ์คาดหมายได้เลยในภูมิรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สอง เรื่องโลก โลกนี้เป็นอจินไตย มันจะมีของมันอยู่อย่างนี้ไม่สิ้นสุดจะเมื่อไหร่

เรื่องของฉาน เรื่องของฉาน เรื่องของความว่าง ความว่างระดับของมันเป็นอจินไตย
เลยละ แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติ อริยสัจ โสดาปัตติมรรค สกิทาคามี
มรรค อนาคามีมรรค อรหัตตมรรค ความละเอียดรอบคอบมากน้อยแค่ไหน สัมมาสมาธิมาก
น้อยแค่ไหน นั่นนะมันมีระดับของมัน แต่ถ้ามันเป็นโดยทั่วไปมันเป็นอจินไตย

แล้วก็เรื่องกรรม กรรมนี้เป็นอจินไตย ซ้ำซ้อน ซ้ำซ้อนมาไม่รู้ขนาดไหน ๔ อสงไขย ๘
อสงไขย ๑๖ อสงไขย มันซ้ำซ้อนมาขนาดนั้น แล้วเวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวรกรรมภพ
ไตรชาติได้ขึ้นมามันทำให้เรามาประสบพบเห็นกัน

ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบอกไว้เลย เราเป็นญาติกันโดยธรรม
เราเป็นญาติกันโดยธรรมเพราะเราเป็นมนุษย์เหมือนกัน เราต้องการอากาศหายใจเหมือนกัน
เราต้องการอาหารเหมือนกัน นี่เราเป็นญาติกันโดยธรรม มีปากมีท้องเหมือนกัน เราเป็นญาติ
กันโดยธรรม คนที่เกิดมาพบกันมันต้องมีเวรมีกรรมต่อกันไม่ชาติใดก็ชาติหนึ่ง ไม่อย่างนั้นมัน
จะไม่ได้มาสัมผัสกัน

ฉะนั้น เวลาสิ่งที่เกิดขึ้นมา สิ่งที่ว่าบอกว่ามันจะไม่เห็นีกรรมไง คำว่า “ไม่เห็นีกรรม”
กรรมดี กรรมชั่ว ถ้ากรรมดี กรรมชั่ว สิ่งที่เราจะดูแลรักษา เราจะปลอบประโลม เราจะรักษาเขา
เรารักษาอย่างนี้ ถ้ารักษาอย่างนี้นะ

ถ้าทำได้จริง ทำได้จริงมันก็เป็นกรรมดี กรรมดีขึ้นมา ทุกอย่างก็เข้าร่องเข้ารอยไป
เข้าร่องเข้ารอย เข้าสู่ความสมหวัง ถ้าเข้าสู่ความสมหวัง นั่นคือกรรมดี เห็นไหม เราไม่เห็นี
กรรม แต่การกระทำของเราในปัจจุบันนี้เราสร้างกรรมดี ทำคุณงามความดี

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร”

ไม่ต้องไปจองเวรจองกรรมใครทั้งสิ้น ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วนั้นก็หมดเวรหมดกรรมของเขา แต่เขา จิตใจนี้มันยังเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เขาต้องไปเกิดต่อไป

ไอ้ของเรามีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ในปัจจุบันนี้ ในเมื่อลูกสาวอยู่ในการคุ้มครองดูแลของเรา เลือดเนื้อเชื้อไขของเรา เราก็ดูแลเขา เราดูแลเขาไป

แต่ถ้ามันเป็นปัญหา ปัญหาที่ว่าเขาเบื่อใช้ใหม่ เขาจะไม่ยอมศึกษา เขาจะไม่ยอมเรียน เราก็ค่อยๆ คุยกัน ค่อยๆ บอกด้วยเหตุด้วยผล ถ้าด้วยเหตุด้วยผล ถ้าเป็นกรรมดี กรรมดี ผลของกรรม ทำดีต้องได้ดี ถ้ามันมีคุณงามความดี มันก็จะสมความปรารถนา สมประโยชน์ทุกอย่าง ฝ่าย

แต่ถ้ามันมีสิ่งใดที่ไม่สมความปรารถนา มีสิ่งใดที่มันขัดแย้ง นี้เราจะบอกว่าเป็นผลของกรรม มันเป็นมูมมอ เป็นทัศนคติใจ พันธุกรรมของจิตๆ ใจ จิตนิสัยมันเป็นอย่างนั้นไง ถ้าจิตนิสัยอย่างนั้นนะ เราพยายามดัดแปลงแก้ไขแล้วไง ถ้าดัดแปลงแก้ไขแล้ว

ถ้าเราดัดแปลงแก้ไขแล้วถ้ามันไม่สมความปรารถนา ไม่สมดังเจตนาของเราก็สาธุ เราได้ทำแล้ว พอได้ทำแล้วมันก็คิดว่าเราไม่ได้ทอดธุระไง แต่ถ้าวันไหนถ้าเราไม่ได้ทำอะไร หรือเราทอดธุระ หรือเราทำไม่รอบคอบ เวลาผ่านไปแล้วก็มานั่งเสียใจทีหลังไง ถ้าเสียใจทีหลัง อันนั้นมันเป็นสองชั้นนะ

๑. เราไม่ได้ทำ

๒. ยังเสียใจโอกาสที่มันผ่านไป

แต่ถ้าเราทำแล้ว ถ้ามันสมความปรารถนา มันก็เป็นกรรมของสัตว์ สัตว์ทำคุณงามความดีมันก็ดีของมัน ถ้าสัตว์ที่มันขาดตกบกพร่อง มันก็เป็นเรื่องกรรมของสัตว์ ที่นี้กรรมของสัตว์ใช้ใหม่ มันเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล มันเป็นจิตนิสัย มันเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล แต่เวลาทำให้เกิดนี่ไง

ฉะนั้น เวลาเป็นพระ คูลี เวลาหลวงตาท่านพูดถึงว่า สังคมไหนก็แล้วแต่สร้างบ้านสร้างเรือนขึ้นมาเขาจะมีวัดมีวาของเขา มีวัดมีวาเพื่อเป็นที่ทำบุญกุศลของเขา เพื่อเป็นที่ทำกิจกรรมของเขา นี่เพื่อประโยชน์กับสังคมนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เราจะบอกว่า ไม่ใช่ปฏิเสธว่าพระจะทำอะไรไม่ได้ พระนี่ช่วยได้ แต่เวลาพระ พระมันต้องมีวุฒิภาวะไง แล้วช่วยเรื่องอะไร เรื่องนั้นเป็นเรื่องของรัฐบาล เรื่องนั้นเป็นเรื่องของโลก แต่ถ้าเป็นเรื่องพระที่เขาจะสร้างสมบารมีของเขา เขาทำอย่างนั้น

แต่ถ้าพูดถึงครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านพยายามของท่านเงื่อต้องพระเอาตัวรอดให้ได้ก่อน

คูลี เวลาหลวงตาท่านพูด พระต้องเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรม ถ้าพระทรงธรรมไม่ได้ ธรรมในหัวใจเงื่อ ถ้าธรรมในหัวใจ เข้าใจธรรมในหัวใจแล้ว มันก็จะเข้าใจความคิดของเราเงื่อ

ความคิดของเรา สิ่งที่เกิดขึ้น เพราะเกิดดับๆ ถ้าเราไม่เข้าใจเรื่องกิเลสต้นเหตุความทะยานอยากในใจของเรา แล้วโยมก็เป็นอย่างนี้ทั้งนั้นนะ ทุกดวงใจว่าเหว่ ทุกดวงใจมีความทุกข์ทั้งนั้น ไม่มีดวงใจดวงไหนเลยที่ไม่มีมีความทุกข์ฝังอยู่ในหัวใจ มีทั้งนั้น

ถ้าเวลามีทั้งนั้นขึ้นมา ในเมื่อมันเกิดในใจของเรา เราฝึกหัด เราประพฤติปฏิบัติให้เห็นในใจของเรา นี่เงื่อ ถ้ามันเป็นศาสนทายาทเป็นธรรมตามความเป็นจริง มันต้องเป็นแบบนี้ ถ้าเป็นแบบนี้ เขาจะหลีกเร้น เขาพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เขาพยายามจะปฏิบัติให้มันเกิดในหัวใจเงื่อ ฉะนั้น ถ้ามันเป็นในหัวใจ สิ่งนี้มันก็เป็นวิหารธรรม ถ้าเป็นวิหารธรรมแล้วมันก็จะเป็นประโยชน์แล้ว ถ้าเป็นประโยชน์ มันก็ประโยชน์กลับมาที่นี้เงื่อ

นี่พูดถึงว่า มันไม่เหนื่อกรรมเงื่อ จะบอกว่า ถ้าทำคุณงามความดี มันก็เป็นความดีทั้งนั้นนะ แล้วถ้ามันเป็นความดีแล้ว ทำดีทำไมมันเป็นอย่างนี้ละ เราก็ทำความดีมาหมด ทำไมลูกเรา มันมี

นั่นมีส่วนหนึ่ง มันเป็นจิตนิสัยของเขาส่วนหนึ่ง แต่ด้วยเหตุด้วยผลนะ ถ้ามันส่วนหนึ่ง ถ้าเราน้อมนำได้มันก็เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์ หมายความว่า ชักนำให้เขาไปในทางที่ถูกต้อง

แล้วธรรมดาพ่อแม่ สิ่งที่พอใจที่สุดคือลูกของเรามีความรู้ ลูกของเรามีที่ยืนในสังคม แค่นี้พ่อแม่พอใจแล้ว พ่อแม่พอใจคือว่าให้ลูกอยู่ได้ด้วยความเป็นสุขพอ

ฉะนั้น ถ้าลูกเราอยู่ได้แล้ว ถ้าเขาทำอะไรประสบความสำเร็จ นั่นคือความสามารถส่วนตัวของเขา ถ้าความสามารถส่วนตัวของเขา เขาทำอย่างนั้นได้ เรายิ่งภูมิใจใหญ่ นี่พูดถึงพ่อแม่เนะ

แต่เด็ก เด็กไม่เข้าใจหรอก เพราะเขาบอกว่าลูกสาวอายุ ๑๖

อายุ ๑๖ นี่กำลังรุนแรงเลยละ กำลังของความคิด ฉะนั้น ถ้ามันดูแลได้ ดูแลได้ก็ดูแลได้

ทีนี้ทำไมพระไปยุ่งเรื่องของโลก

เพราะเขาเขียนว่าเขาไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปปรึกษาใคร เพราะมีอยู่คนเดียว ญาติพี่น้องไม่มี เขามีอยู่คนเดียว เขาบอกเขาอยู่คนเดียว ไม่มีญาติพี่น้อง อยู่กับลูก

ฉะนั้น เวลาคน เวลาเราจนตรอก เวลาบอกว่าพระเป็นเพื่อนาบุญของโลก เป็นเพื่อนาบุญของโลก เป็นที่พึ่งที่อาศัยได้ ถ้าเขามาแล้ว ภาษาเราเนะ เขาต้องการความช่วยเหลือ

ถ้าพูดตามความเป็นจริง แต่ส่วนใหญ่แล้วสังคมเรากันมีปัญหาเพราะเขาไม่ได้พูดตามความเป็นจริง หรือว่าเวลาเขาพูดแล้วเขาไม่พูดด้วยความเป็นจริง เขาจะหาผลประโยชน์ เลยไม่มีความไว้วางใจต่อกันไง ถ้าไม่มีความไว้วางใจต่อกัน

มันบอกถึงต้องมีศีล ศีล ไม่พูดโกหกมดเท็จ ไม่พูดจาส่อเสียด ไม่พูดต่างๆ กรณีนี้ถ้ามันเป็นได้มันก็เป็นที่ไว้วางใจ ถ้าไม่เป็นที่ไว้วางใจ ใครจะไปปรึกษา มันไม่มีใครไปปรึกษาหรอก เพราะไปปรึกษา เราทุกข์อยู่แล้ว ไปซ้ำเติมอีกต่างหาก

แต่ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาได้ เป็นจริงอย่างนี้ นี่พูดถึงเราจะบอกไว้สองประเด็น ประเด็นหนึ่ง ถ้าไม่มีใครเห็นอิกรรม ถ้าไม่มีใครเห็นอิกรรม แสดงว่า ถ้ากรรมในหัวใจของคน สัตว์โลก มันฝังมาอย่างนั้น มันแสดงออกอย่างนั้น แต่มันเป็นกรรมเก่า ถ้ากรรมเก่า แล้วกรรมใหม่ละ

กรรมเก่า เวลาแก้กรรมๆ ไปแก้กรรม ไปแก้กรรมที่ไหน พระพุทธศาสนาสอนให้มีการแก้กรรมอย่างไร ถ้าการแก้กรรมในพระพุทธศาสนา มันก็กรรมฐานนี่ไง เวลาหายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ

เพราะความเห็นของเขา เวลาเด็กเขาบอกเลย เขาไม่อยากจะศึกษา อยากจะไปเรียนธรรมะ

ถ้าเรียนเป็นธรรมะ เราจะบอกว่า เรียนธรรมะมันเป็นข้ออ้าง จะไปเรียนธรรมะ เรียนธรรมะกับท่องหนังสือเรียนหมอมันก็เหมือนกันนั่นนะ เรียนธรรมะมันก็ต้องไปเรียนหนังสือ ไปท่องหนังสือ

ถ้าจะไปปฏิบัติ ไปเรียนธรรมะ ไปนั่งภาวนาใช้ไหม หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ ไม่ต้องทำอะไรเลยใช้ไหม คิดว่าไปเรียนธรรมะแล้วจะสะดวกสบายใช้ไหม ไม่ต้องมาจนตรอกกับการท่องหนังสือใช้ไหม

เวลาไปเรียนธรรมะ เวลาหายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ เวลาถ้าปฏิบัติมันไม่ได้ละ มันยิ่งทุกข์ยากกว่านั้นอีก บอกว่าไปเรียนธรรมะ คงคิดว่าไปเรียนธรรมะแล้วมันจะสะดวกสบาย ใจ

เรามีเหตุมีผลของเขา แล้วเราดูแลรักษาของเรา ดูแลรักษาของเรา คู่กันให้มีความเข้าใจ แล้วให้เขาบอกว่า จะไปเรียนธรรมะก็ได้ แต่ให้เรียนให้จบก่อน ถ้าเรียนจบแล้วเราก็ส่งเสียดูแลเขา นี่พูดถึงของเรานะ

ฉะนั้นบอกว่า ลูกต้องทำตามนี้ ไม่มีเวลา กราบให้หลวงพ่อบอกลูกสาวด้วย

ถ้าบอกลูกสาวด้วย บอกว่าให้เขาตั้งใจก่อน คนเกิดมาแล้วมันมีโอกาสทั้งนั้นนะ ถ้าเรามีโอกาสของเขาแล้ว คนที่เขาไม่มีโอกาสเขายังไขว่คว้า แต่เรามีโอกาส เพียงแต่บอกว่า ท่องหนังสือไม่ทัน เวลามันน้อย

ก็ตั้งใจสิ ก็ตั้งใจทำให้สมความปรารถนา ดูลสิ เวลาพอเสียไปแล้ว สนินทอยู่กับพอใช้ใหม่ พอเขาก็หวังใจ หวังว่าให้เรามีการศึกษา ให้มีการศึกษามา มีการศึกษา มีหน้าที่การงาน เวลาต่อไปอนาคตแม่ชราภาพขึ้นมา เราจะได้มีอาชีพ มีหน้าที่การงานไว้ทำงานเพื่อดูแลแม่ของเรา แม่ของเราตอนนี้เขาทำหน้าที่การงานส่งเราให้มีการศึกษา ส่งเราให้เรียนหนังสือ ให้มีหน้าที่การงาน เวลาเราโตขึ้นมา เราก็เป็นผู้ตอบแทนบุญคุณ มาดูแลแม่ของเรา

นี่เราอยู่กันสองคนไง ถ้าเราอยู่กันสองคน เรายังถึงตอนนี้เป็นเวลาของแม่ทำงานส่งให้เราเรียน เราเรียนจบแล้ว เรามีหน้าที่การงานแล้ว เราทำหน้าที่การงานแล้ว เราก็อย่าลืมแม่แล้วกันนะ อย่าลืมแม่ ต้องดูแลแม่ของเรา

อยู่กันสองคนนะ แล้วถ้าอนาคตมันครอบครัวขยายไป นั่นเป็นเรื่องของอนาคต แต่ในปัจจุบันนี้ ถ้าคิดดีๆ อย่างนี้ คิดดีๆ ต่อกัน มันก็เข้าใจกันได้ไง ถ้ามันคิดไม่ดีต่อกัน ถ้าคิดไม่ดีต่อกัน เราถึงบอกว่า มันมีสิ่งใดที่เราไม่รู้ไม่ได้ สิ่งใดที่รู้ไม่ได้ แต่มันฝังอยู่ในสันดานของมนุษย์ทั้งนั้นนะ สิ่งที่เราไม่รู้ไม่ได้ สิ่งที่เราไม่รู้ไม่ได้ ยกไว้ เราเอาสิ่งที่รู้ได้ สิ่งที่เราทำได้

ฉะนั้น ถ้าเด็กมันเปื้อนโลก เด็กมันเปื้อนโลกนะ มันมีไปทั้งนั้นนะ เพราะในรัฐบาล ในกระทรวงสาธารณสุข ในการดูแลประชากร มันมีไปร้อยแปด มันมีร้อยแปดทั้งนั้นนะ

แต่ธรรมโอสถ เราไปวัดไปวาขึ้นมาเพื่อผ่อนคลายของเรา ให้หัวใจที่มันอัดอั้นตันใจให้มันเปิด ให้มันระบายออก แล้วเอาธรรมโอสถเข้ามาชำระมารักษาหัวใจของเรา

ถ้าธรรมะรักษาหัวใจของเรา ระดับของท่าน ท่านก็เราไปวัดไปวาทำบุญกุศล เพื่อเปิดให้มีการหมุนเวียน ถ้าเรามีศีล ศีลคือความปกติของใจ ถ้ามันคิดไม่ดีสิ่งใด คิดสิ่งใดขึ้นมา เราเท่าทันมัน เวลาจะภาวนา ภาวนาเพื่อให้จิตมันสงบระงับเข้ามา ถ้าจิตสงบระงับเข้ามา เราจะมีจุดยืนแล้ว ถ้าเรามีจุดยืนขึ้นมา ชีวิตจะมีค่าทันทีเลย

เวลาครูบาอาจารย์ของเราหรือพวกที่นักปฏิบัตินะ เขาไม่อยากตาย ดูลิ เวลาหลงตา หลวงตาท่านอยู่ที่บ้านฝื่อ เวลาเป็นโรคเสียดอกๆ นั้นนะ ตายที่วันหนึ่ง ๗ คน ๘ คน แล้วศพต่อไปก็จะเป็นเราไง

นี่ธรรมดา ถ้าธรรมดาท่านก็ปล่อยวางไป แต่ฉันบอกไม่อยากตายๆ ไม่อยากตาย เพราะอะไร ไม่อยากตายเพราะรู้ว่าถ้าตายแล้วไปเกิดอีกบนพรหม นี่พระอนาคามินะ เขาไม่อยากตาย ไม่อยากตายเพราะอยากจะทำประเพณีปฏิบัติไง เขาไม่อยากตายเพราะมันมีเวลาที่เข้าด้ายเข้าเข็มไป เพื่อจะให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ก่อน พอเวลาถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้วจะตายเมื่อไหร่ก็ได้

นี่ไง สิ่งทีเวลาจะประเพณีปฏิบัติขึ้นมาเขาต้องการเวลา เขายังต้องการเวลาในการประเพณีปฏิบัติ เวลาถ้าจิตมันสงบขึ้นมาแล้ว มันกลับดูแลรักษาขึ้นมาเพื่อชวนชวาย

เหมือนพระเลย บิณฑบาตเลี้ยงชีพ เลี้ยงชีพไว้ทำไม ก็เลี้ยงชีพไว้ชวนชวายไว้เพื่อการประเพณีปฏิบัติ นี่ไง เวลาเลี้ยงชีพ เหมือนกับหยอดน้ำมันล้อเกวียนรถไม่ให้มันเสียดสีกันรุนแรงเท่านั้นนะ เวลาฉันอาหารก็เพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ได้เท่านั้นนะ ดำรงอยู่ทำไม ดำรงอยู่ไว้เพื่อค้นคว้าเพื่อชวนชวายของเรานี่ไง ถ้าชวนชวายจบแล้วนะ อ้าว! ได้แล้ว เมื่อไหร่ก็ได้

แต่ถ้ามันยังไม่จบนะ ไม่ได้ ไม่ควร เพราะมันอันตราย ตายปั๊บ จิตนี้ไปตามเวรตามกรรม กรรมดีกรรมชั่วไปแล้ว แล้วไปแล้วมันไปอยู่ที่ไหน ไปอยู่อย่างไร เพราะพอไปแล้วนะ มันไม่ได้คิด

อย่างเราคิดแล้วแหละ เพราะอะไร เพราะสภาวะแวดล้อมได้ชีวิตใหม่ ได้ชีวิตใหม่ ได้สภาวะแวดล้อมใหม่ ได้สังคมใหม่ มันคิดอย่างไร จะเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม สัตว์นรก อเวจี หรือจะเป็นมนุษย์ก็แล้วแต่ นี่เวลาจิตมันตายนะ ไม่มีเวลาเลยละ บ๊บบบๆ เลย นี่ไง จิตที่ไม่เคยตาย จิตที่ไม่เคยตายไป

แต่เขาบอกว่า มันจะเป็นจริงหรือ อย่าเขียนเสียให้วุ่นแล้ว

จะเชื่อไม่เชื่อนั้นเรื่องหนึ่งนะ แต่เราลบล้างความคิดเราไม่ได้ ความคิดที่ฝังใจ
เราลบล้างไม่ได้หรอก เราลบล้างความรู้สึกของเราไม่ได้

ความรู้สึก บอก “ไม่มีฯ ว่างฯ”

ว่างฯ นั่นก็อารมณ์ว่างฯ สิ่งทีความรู้สึกอันนั้นนะ จิตเดิมแท้นี้ฝั่งใส จิตเดิมแท้นี้หมอง
ไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้นี้ฝั่งใส จิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส จิตเดิมแท้ จิตไม่เคยตาย
จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนะ แต่มันเกิดเป็นอะไรเท่านั้นเอง

ฉะนั้น ถ้าพูดถึง ถ้ามีสติปัญญา แล้วเราชวนชวายของเรา ทำของเราขึ้นมา มันจะเห็น
คุณค่ากับสิ่งนี้เลยละ สิ่งทีคำว่า “ชีวิต” ชีวิตนี้มีค่ามาก ถ้าชีวิตนี้มีค่ามาก มันก็เป็นทัศนคติแล้ว
ละ มันเป็นเรื่องจริตนิสัย

ฉะนั้น จริตนิสัยมันเป็นเรื่องกรรมเก่า เห็นใหม่ กรรมเก่า กรรมใหม่ มันเป็นพันธุกรรม
ของมัน แล้วเวลาครูบาอาจารย์ท่านสอน เวลาปฏิบัติท่านจะมองตรงนี้ ให้มันตรงกับจริต ถ้า
ตรงกับจริตปั๊บ มันจะเข้าเลย

เหมือนกับอาหารที่มันคุ้นชินกับลิ้นเรา เราชอบ อาหารใดที่ไม่เคยคุ้นชินกับลิ้นเรา
เราก็กินก็ได้ กินกันตาย กินได้ทั้งนั้นนะ แต่กินแล้วมันไม่สะใจหรอก แต่ถ้าอาหารอันไหนที่มันคุ้น
ลิ้นเรา กินแล้ว แหม! มันถูกใจฯ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติขึ้นไป ถ้ามันตรงจริตตรงนิสัย คำว่า “มันจะไปแก้กิเลส” นี่
มันจะแก้กิเลสของมัน แล้วทำอย่างไรละ อยากให้ตัวอย่างนี้ อยากให้มันได้ที่ตรงๆ นี่

ตรงๆ คือว่า ถ้าหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิ
ถ้าตรงๆ นะ มันโล่ง ถ้าเวลาภาวนาแล้วอึดอัดขัดข้องนะ แหม! ไม่พอใจเลย แต่ถ้า
ภาวนาแล้วมันโล่ง นั่นแหละตรง มันโล่ง มันปลอดโปร่งไง มันตรงกับความชอบใจ

แล้วความชอบ ความชอบที่เราไม่เคย ความชอบก็อยากได้แก้วแหวนเงินทองไป แต่
ความชอบของเราคือกมุทนิภาวะไง คือกมุทของใจ คือใจที่มันรู้ ใจที่มันรู้ ใจที่มันเป็นตัวตน มันรู้
นี่ นี่สิ่งนี้เป็นคุณธรรม สิ่งนี้ที่หัวใจที่มีคุณค่า มีคุณค่าอย่างนี้

แล้วถ้ามันโง่งมันมาจากไหนล่ะ

มันมาจากสติ มันมาจากคำบริกรรม มันมาจากปัญญาอบรมสมาธิ เราก็ฝึกหัดของเรา ทำของเราให้ชำนาญขึ้นๆ มันอยู่ที่ความชำนาญ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ทำครั้งหนึ่งได้สมาธิ ครั้งหนึ่ง ทำครั้งต่อไปนะ ต้องทำให้นานขึ้น ทำให้มากขึ้น เพราะว่ากิเลสมันพยายามดีดดันของมัน มันมีการต่อต้าน

แรงต่อต้านคือกิเลสค้นหาความทะยานอยากในใจเราเท่านั้น แรงต่อต้านนะ ไม่มีใครหอรอก แล้วแรงต่อต้านมันไปเก็บมาไง ใ้หนุนเขาว่าอย่างนั้น ใ้หนีเขาว่าอย่างนี้ มันเป็นแรงต่อต้านอยู่แล้ว แล้วก็ต้องไปเก็บมา เก็บมาเป็นแรงยุเหยง ยุเหยงใ้แรงต่อต้านนี้ ใ้แรงต่อต้าน เขาว่าอย่างนั้น เขาว่าอย่างนี้ มันไปเก็บมา เก็บมาเป็นเชื้อเพลิงแล้วมันก็เผาใจเราไง

แต่ถ้าเวลาเราหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ มันวางหมด มันวางหมด เห็นไหม เวลามันภาวนาแล้วมันจะเป็นแบบนี้ ถ้ามันเป็นสมาธิมันได้อย่างนี้

นี่พูดถึงว่าเขาจะไปปฏิบัติธรรม

ถ้าปฏิบัติธรรมนะ ภาษาเรา มันจะต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะมากกว่าการเรียนหมอลหลายเท่า การเรียนหมอนี่นะ เราต้องศึกษาอย่างนี้ มันมีครูมีอาจารย์นะ มันมีตำรับตำราให้ค้นคว้าให้ศึกษาจนเรียนจบนะ

แต่ถ้าปฏิบัติธรรม เราจะค้นคว้าในใจของเราเองต่างหาก แล้วมีครูบาอาจารย์รู้จริงหรือเปล่าที่คอยชี้แนะ แล้วเราคิดปรารถนาว่าเราจะไปปฏิบัติธรรมๆ อย่างน้อยมันต้องมีอาชีพที่เป็นหลักของเราก่อน แล้วตอนนี้มีกันอยู่สองคนแม่กับลูก ใ้แม่ก็รักลูกมาก อยากใ้ลูกเป็นหลัก เป็นเสาหลัก ใ้ลูกก็รักแม่ แต่ลูกยังเป็นเด็กอยู่ ลูกก็บอกไม่ยอมได้ เพราะโลกนี้มันมีการแก่งแย่ง

แหม! ไม่ต้องมีคุณธรรมขนาดนั้นหอรอก มีการแก่งแย่ง เขาก็แก่งแย่งกันอยู่แล้ว แต่เราก็มีอาชีพของเรามีความจำเป็น เราไม่ไปแก่งแย่งกับเขา แต่เราก็ทำหน้าที่การงานของเราด้วย

สัมมาทิฐิฐิตีความถูกต้องดีงามของเรา ทำให้เรามีอาชีพไว้ดูแลแม่เราในอนาคต ในเมื่อโอกาส มันมีอยู่ก็ควรทำอย่างนี้ ควรมีการปรึกษากันให้มันเข้าใจกัน อย่าให้มีสิ่งใดขัดแย้งกัน

มีกันอยู่สองคนแม่กับลูก นี่เขาบอกเขาไม่มีญาติ คนอื่นเขาเป็นเรื่องภายนอก เขา ส่งเสริมอย่างไร เขาก็แล้วแต่น้ำใจของเขา แต่มีกันอยู่สองคนแม่กับลูก ฉะนั้น ลูกต้องเห็นน้ำใจ แม่เป็นสำคัญ แม่ก็ควรดูแลลูกด้วยความเป็นผู้ใหญ่ ทำอย่างนี้แล้วมันก็จะไม่มีความขัดแย้ง

จากเด็กเป็โลก ถ้าเด็กมันเป็โลกนะ ถ้าในทางสังคมเขาบอกว่าเป็นความบกพร่อง ของแม่ พ่อแม่อบรมไม่ดีมันถึงเป็นแบบนี้ แต่แม่เขาบอกว่า อ้าว! ก็หนูอบรมแล้ว เขาไม่เชื่อ หนูเอง

มันก็มีกันอยู่สองคนไง เราถึงบอกว่า มันไม่เห็นอิกรรมหรอก มันเป็นเวรเป็นกรรมของ คน ถ้าเวรกรรมของคน ในปัจจุบันนี้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราก็ ปรึกษาหารือกัน เราพยายามช่วยเหลือเจือจานกันให้สุดความสามารถของเรา แล้วพ้นจากนั้น ให้เป็นเรื่องผลของกรรม เหว้ง